

Η εποποιία του παράνομου Τύπου της Εθνικής Αντίστασης στη Μακεδονία

farosthermaikou.blogspot.com/2019/10/blog-post_64.html

30 Οκτωβρίου 1944 :
απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης από τα ναζιστικά στρατεύματα

Εθνική Αντίσταση 1941-1944 ο παράνομος Τύπος στη Βόρεια Ελλάδα

ΕΚΘΕΣΗ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΩΝ
Βασιλικό Θέατρο
26/10 - 10/11/2019

Ώρες λειτουργίας: 11 π.μ. - 2 μ.μ. και 5 μ.μ. - 8 μ.μ.
(εκτός Δευτέρας)

Διοργάνωση:

Χορηγός:

του Σπύρου Κουζινόπουλου

Ο παράνομος, ο μυστικός τύπος της Εθνικής Αντίστασης 1941-44, έπαιξε αποφασιστικό ρόλο, διοργανωτικό και διαφωτιστικό, στον απελευθερωτικό αγώνα του λαού μας εκείνη τη μαύρη τετραετία. Και είναι αυτό κάτι που πρέπει να το εξάρουμε, με την ευκαιρία και της 75ης επετείου απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης από τους χιτλερικούς κατακτητές στις 30 Οκτωβρίου 1944.

Μόλις έπεσε πάνω στη χώρα μας η παγερή νύχτα της Κατοχής, ο αντιστασιακός τύπος άναψε τη φωτιά της ελπίδας. Παράνομα έντυπα, εφημερίδες, ενημερωτικά δελτία,

προκηρύξεις με φλογερά πατριωτικά μηνύματα, τυπώνονταν με χίλιες δυσκολίες και κυκλοφορούσαν από χέρι σε χέρι με τον κίνδυνο του θανάτου να είναι ορατός ανά πάσα στιγμή.

Ήταν μια εποποιία ο παράνομος τύπος της Εθνικής Αντίστασης. Φαινόμενο από τα σπάνια στην ελληνική ιστορία. Πρωταγωνιστές της, πατριώτες ατρόμητοι. Δημοσιογράφοι παλιοί και έμπειροι, αλλά και νεοφώτιστοι που ξεπήδησαν από τη φωτιά του αγώνα ενάντια στον κατακτητή. Ήταν επίσης οι γενναίοι, ηρωικοί τυπογράφοι που στοιχειοθετούσαν τα κείμενα στα σκοτεινά υπόγεια τυπογραφεία. Αλλά και οι ατρόμητοι διακινητές που φρόντιζαν να φτάνει το κάλεσμα για απελευθέρωση και εθνική ανεξαρτησία και στο πιο απομακρυσμένο σημείο.

Ως εποποιία, χαρακτηρίζει τον μυστικό τύπο της Εθνικής Αντίστασης ο Δημήτριος Γατόπουλος, στην «Ιστορία της Κατοχής». Και ο Κώστας Μάγερ, στην «Ιστορία του Ελληνικού Τύπου» σημειώνει ότι «μόνον να αναλογισθεί κανείς τους μύριους και τρομερούς κινδύνους, που αντιμετώπιζαν ανά παν βήμα των, όλοι αυτοί οι ηρωικοί άνθρωποι- από του συντάκτου μέχρι του διανομέως- οι οποίοι εδημιούργησαν και εγιγάντωσαν τον παράνομον τύπον, καταλαμβάνεται από δέος και θαυμασμόν ανέκφραστον».

Ποτέ ελληνική εφημερίδα, πλην του "Θούριου" του Ρήγα και των άλλων της προεπαναστατικής περιόδου της εθνεγερσίας του 1821, δεν διαβάστηκε με τόση προσοχή και δεν αγαπήθηκε με τόσο πάθος, όσο ο Τύπος της Εθνικής Αντίστασης. Που ήταν η ίδια η φωνή του αγωνιζόμενου έθνους και ο οδηγός του στη σκληρή πάλη ενάντια στη βάρβαρη ξένη τυραννία.

Στούς νομούς της Μακεδονίας και της Θράκης καταγράφηκε ότι κυκλοφόρησαν περισσότερες από 200 μυστικές εφημερίδες την περίοδο 1941-1944. Με δεδομένο τις δυσχέρειες της Κατοχής, η κυκλοφορία ενός τόσο μεγάλου αριθμού αντιστασιακών φύλλων στην υπόδουλη στους ξένους κατακτητές Βόρεια Ελλάδα, θεωρείται άθλος για τα δεδομένα της εποχής. Από τις εφημερίδες αυτές, το ένα τέταρτο, περίπου εξήντα τον αριθμό, τυπώνονταν και κυκλοφορούσαν μυστικά στο νομό Θεσσαλονίκης.

Είναι σημαντικό ότι η Θεσσαλονίκη με τη Μακεδονία και την υπόλοιπη Βόρεια Ελλάδα, διεκδικούν δύο αξιοθαύμαστες πρωτιές στον τομέα του αντιστασιακού τύπου. Καθώς εδώ, εκδόθηκε λίγο μόνο διάστημα μετά την γερμανική εισβολή στην Ελλάδα, η εφημερίδα «Ελευθερία», η πρώτη σε ολόκληρη την κατεχόμενη Ελλάδα παράνομη εφημερίδα και μία από τις πρώτες στην Ευρώπη. Όπως επίσης στη Μακεδονία, κυκλοφόρησαν οι περισσότερες από οποιοδήποτε άλλο γεωγραφικό διαμέρισμα της χώρας, αντιστασιακές εφημερίδες.

Η εφημερίδα «Ελευθερία», άρχισε να εκδίδεται ως όργανο της «Εθνικής Οργανώσεως Ελευθερία», την οποία είχαν δημιουργήσει ένα μόλις μήνα μετά την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στην πόλη μας, στελέχη του ΚΚΕ, του κόμματος των Φιλελευθέρων, του Σοσιαλιστικού κόμματος, της Δημοκρατικής Ένωσης αλλά και συντηρητικοί αξιωματικοί, όπως ο συνταγματάρχης Δημήτριος Ψαρρός, που είχε αναλάβει στρατιωτικός αρχηγός της.

Οργανωτής του παράνομου εκδοτικού μηχανισμού της οργάνωσης «Ελευθερία», ήταν ο

νεαρός τότε φοιτητής της νομικής Γιάννης Κανάκης, ο οποίος διέθεσε για τις ανάγκες του αγώνα έναν πολύγραφο και μία γραφομηχανή που υπήρχαν σε γραφείο επί της οδού Ερμού 19, το οποίο αναλάμβανε την εκτύπωση πολυγραφημένων συγγραμμάτων του πανεπιστημίου. Τις πρώτες μέρες του Ιουνίου 1941, μεταφέρθηκαν ο πολύγραφος και η γραφομηχανή στο υπόγειο του οικήματος ενός ανθόκηπου, στους Αμπελόκηπους, που ανήκε στον ανθοπώλη Παντελή Μορφόπουλο. Κι εκεί, τυπώθηκε το πρώτο φύλλο της εφημερίδας «Ελευθερία». Για να τοποθετηθεί σε συνέχεια σε λαγούμι, που σκάφτηκε στον ανθόκηπο, ένα ολόκληρο παράνομο τυπογραφείο, όπου επί 3,5 χρόνια, θαμένοι ζωντανοί πέντε τυπογράφοι και δημοσιογράφοι, τύπωναν εφημερίδες και προκηρύξεις του Αγώνα.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό τυπογραφείο, ήταν στο Φίλυρο, όπου εκτυπώνονταν η εφημερίδα «Λαϊκή Φωνή» ως δημοσιογραφικό όργανο του Μακεδονικού Γραφείου του ΚΚΕ. Σύμφωνα με τον αρχισυντάκτη της εφημερίδας, Παρίση Αγγελίδη, το τυπογραφείο αυτό άρχισε να δημιουργείται κατά τα τέλη Μαΐου 1941, στον περιτριγυρισμένο από οπωρώνα και λαχανόκηπο σπίτι του Θεοδόση Θεοδοσιάδη.

Ένα τρίτο μυστικό τυπογραφείο του αγώνα της Εθνικής Αντίστασης, είχε στηθεί στο σπίτι του Μικρασιάτη πρόσφυγα Ιωακείμ Μπελλίδη, στο Κουλέ-Καφέ, για την εκτύπωση σε όλη τη διάρκεια της κατοχής, πολλών αντιστασιακών εφημερίδων και χιλιάδων προκηρύξεων. Με κάλυψη το βαφείο-καθαριστήριο που διατηρούσε ο Μπελλίδης, στα κοφίνια με τα βαμμένα νήματα και τα φρεσκοπλυμένα ρούχα που έφευγαν από εκεί, τοποθετούνταν από κάτω οι εφημερίδες και οι προκηρύξεις. Με την μυρωδιά της βαφής και του σαπουνιού να σκεπάζει την οσμή της φρεσκοτυπωμένης μελάνης.

Στην περιοχή του Λαγκαδά, είχε στηθεί και λειτουργούσε ένα τέταρτο Εαμικό τυπογραφείο, ενώ πρέπει να πούμε επίσης ότι στην οδό Μπαλταδώρου, σε υπόγειο ξυλαποθήκης, λειτούργησε το τυπογραφείο της οργάνωσης ΠΑΟ, και ο μυστικός πολύγραφός της ήταν εγκαταστημένος στην οδό Βελισσαρίου. Επίσης, στο τυπογραφείο "Ερμής", στην οδό Ίωνος Δραγούμη, εκτυπώνονταν μυστικά η εφημερίδα του ΕΔΕΣ, ενώ στον πολύγραφο του Εργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης η παράνομη εφημερίδα "Λευτεριά"

Μυστικά τυπογραφεία της αντίστασης λειτούργησαν και σε άλλες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας. Με δύο σημαντικότερα εξ αυτών: Το τυπογραφείο που εγκαταστάθηκε στο χωριό Βυθός, στο Βόιο Κοζάνης, όπου τυπώνονταν κυρίως εφημερίδες, μπροσούρες και προκηρύξεις των ανταρτικών τμημάτων κεντρικής και δυτικής Μακεδονίας του ΕΛΑΣ και της ΕΠΟΝ. Και το τυπογραφείο που λειτουργούσε για τις ανάγκες του αγώνα στο χωριό Μυρίνη των Σερρών, στους πρόποδες του Παγγαίου, στο υπόγειο του σπιτιού των αδελφών Χρυσόστομου και Κώστα Κουτουρούση.

Φως, ελπίδα και δύναμη σκορπούσαν στον σκλαβωμένο λαό μας οι μυστικές εφημερίδες της Εθνικής Αντίστασης, οι μικρές εκείνες σπίθες λευτεριάς που κυκλοφορούσαν με χίλιες προφυλάξεις, από χέρι σε χέρι. Εκείνα τα παράνομα τυπογραφεία, αποτέλεσαν κρυφά σχολεία, που σκορπούσαν φως, αλήθεια και μεγαλοσύνη. Αν στα ελληνικά βουνά και τους κάμπους της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και του Μωριά μιλούσαν τα όπλα του αντάρτικου, στις πόλεις η παράνομη αντιστασιακή εφημερίδα πολεμούσε, αποτελώντας το σπαθί και το βόλι της αλήθειας. Πολεμούσε να ανυψώσει το φρόνημα των υπόδουλων Ελλήνων, ξεσήκωνε το λαό στις μεγαλειώδεις εκείνες διαδηλώσεις κατά της

πολιτικής επιστράτευσης, εναντίον της καθόδου των Βουλγάρων φασιστών στη Μακεδονία, κατά της τυραννίας και του τρόμου. Εξύψωνε το φρόνημα του λαού, πολεμούσε και αποκάλυπτε τους συνεργάτες του, κρατούσε αναμμένη τη δάδα της λευτεριάς.

Θεωρώ χρέος μου να εξάρω τη σημαντική συμβολή του Δήμου Θεσσαλονίκης στην καθιέρωση με προεδρικό διάταγμα της επετείου απελευθέρωσης της πόλης μας από το χιτλερικό ζυγό, ως επίσημης τοπικής εορτής. Αλλά και την πρωτοβουλία του δημάρχου, του προέδρου του δημοτικού συμβουλίου και της οργανωτικής επιτροπής εορτασμού για τη διοργάνωση της έκθεσης που εγκαινιάζουμε. Όπως επίσης αξίζουν εγκώμια για τους υπόλοιπους συνδιοργανωτές: Την Ένωση Συντακτών Μακεδονίας-Θράκης που πρόθυμα ανταποκρίθηκε στο αίτημα για τη διάθεση του υλικού μιας εκπληκτικής και πιο πληρέστερης έκθεσης που είχε διοργανώσει προ δεκαετίας. Η συνδρομή της ΕΣΗΕΜΘ στην οργανωτική επιτροπή, σε όλα τα στάδια προετοιμασίας ήταν σημαντική και γιαυτό την ευχαριστούμε θερμά. Όπως επίσης ευχαριστούμε από βάθους καρδιάς τον πρόεδρο του ΚΘΒΕ, Άρη Στυλιανού και τη διοίκηση του Μεγάλου Μουσικής Θεσσαλονίκης, που από την πρώτη στιγμή αγκάλιασαν την ιδέα αυτής της διοργάνωσης, διέθεσαν το χώρο και ανέλαβαν το οικονομικό βάρος που απαιτούνταν.

Φρεσκάρει τη μνήμη και αποδίδει Τιμή η έκθεση αυτή σε όσους διέθεσαν τη ζωή τους για τον ιερό σκοπό της ελευθερίας. Η προσδοκία και το στοίχημα της οργανωτικής επιτροπής είναι να την επισκεφθούν όσο γίνεται περισσότερα άτομα. Κυρίως οι πιο νεαροί συμπολίτες μας. Το υλικό που παρουσιάζεται, προσφέρεται πιστεύουμε για ενημέρωση και γνώση μιας από τις δυσκολότερες περιόδους που γνώρισε ο τόπος μας στη νεότερη ιστορική του διαδρομή. Είναι χιλιοειπωμένη η ρήση ότι "λαός που δεν γνωρίζει το παρελθόν του, δεν μπορεί να οικοδομήσει το μέλλον του". Η μνήμη αυτής της πόλης ήταν για μακρά περίοδο κλειδαμπαρωμένη. Και καταχωνιασμένη στο αραχνιασμένο χρονοντούλαπο, η περίοδος της κατοχής στη Θεσσαλονίκη και της απελευθέρωσής της, στις 30 Οκτωβρίου 1944, ύστερα από την είσοδο των ανταρτικών δυνάμεων της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας του ΕΛΑΣ. Επομένως η ανάδειξη εκείνης της περιόδου, δεν αποτελεί μία άγονη παρελθοντολογία.

Ο παράνομος τύπος της Εθνικής Αντίστασης και ο εορτασμός αποτίναξης της χιτλερικής κατοχής, αποτελούν ένα σημαντικό γεγονός, μα συνάμα και μία διδαχή. Ένα μήνυμα που πρέπει να διαχέεται στην κοινωνία μας. Καθώς, η Αντίσταση σε φαινόμενα ευτελισμού και όχι μόνο, η αντίσταση στους νοσταλγούς του ναζισμού και του σκοταδισμού, είναι χρέος όλων μας.

*Ομιλία του Σπύρου Κουζινόπουλου στα εγκαίνια της έκθεσης για τον τύπο της Εθνικής Αντίστασης, που πραγματοποιείται στο φουαγιέ του Βασιλικού Θεάτρου, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για την 30η Οκτωβρίου 1944, ημέρα απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης από τους Ναζί, ύστερα από την είσοδο των δυνάμεων του ΕΛΑΣ στην πόλη

Φωτογραφίες από τα εγκαίνια της έκθεσης στις 30-10-2019 για τον τύπο της Εθνικής Αντίστασης στη Βόρεια Ελλάδα

